

## ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

В.М. Маховка\*, кандидат економічних наук.

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

\* orcid.org/0000-0001-7985-7792

© Маховка В.М., 2017.

Стаття отримана редакцією 06.02.2017 р.

**Вступ.** Туристична сфера та рекреація відіграє стратегічну роль у національній економіці багатьох держав і в системі світового господарства в цілому, оскільки здійснює стимулюючий вплив на значну кількість галузей, має високі темпи розвитку та сприяє збереженню історико-культурних надбань суспільства. Зростання популярності тієї чи іншої території, збільшення обсягів туристичних потоків на територію пов'язано в першу чергу з її природно-рекреаційними ресурсами, історико-культурними пам'ятками, рівнем розвитку інфраструктури [1, 2]. Саме наявність та ефективність використання туристично-рекреаційних ресурсів є основним чинником забезпечення розвитку сфери туризму в Полтавській області.

**Постановка проблеми.** Незважаючи на значну кількість наукових та практичних напрацювань, спрямованих на розвиток туристичної сфери регіону, залишаються недостатньо дослідженими питання оцінювання та використання туристично-рекреаційних ресурсів, вирішенню яких і присвячено цю статтю.

**Огляд останніх джерел досліджень і публікацій.** Питання дослідження туристично-рекреаційного потенціалу територій розглянуто у багатьох наукових працях вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема: М.Г. Бутко, А.В. Бураченко, О.С. Віханського, Г.В. Горіна, С.В. Дутчак, І.В. Зоріної, О.М. Ільїної, Д.К. Ісмаєва, Г.О. Карпової, А.М. Лапиної, В.І. Левицької, Р. Еггера, Я.Б. Олійника й інших. Проте вважаємо за доцільне детально розглянути туристично-рекреаційні ресурси Полтавської області.

**Постановка завдання.** Здійснюючи це дослідження, ми визначили за мету вивчити та проаналізувати туристично-рекреаційні ресурси Полтавського регіону з метою встановлення їх недоліків і потенційних можливостей використання в процесі розвитку різних видів туризму та формування конкурентоспроможного туристичного продукту.

**Основний матеріал і результати.** Туристично-рекреаційні ресурси є вагомою передумовою розвитку сфери туризму та відпочинку, що обумовлює характер туристичної діяльності й перспективи розвитку для регіону, можливості орієнтування як на внутрішнього, так і зовнішнього споживача. Саме ефективний аналіз і раціональне використання наявних туристично-рекреаційних ресурсів дозволять сформулювати специфічний та унікальний туристичний продукт з урахуванням особливостей регіону [3-10].

Проаналізуємо основні туристично-рекреаційні ресурси Полтавської області (рис. 1), які визначають передумови та можливості розвитку туристичної галузі.



Рис. 1. Туристичні ресурси Полтавської області [систематизовано та вдосконалено автором]

Перелічимо основні складові наявних туристично-рекреаційних ресурсів Полтавської області.

1. Природні туристичні ресурси (земельні, водні, кліматичні, біологічні, мінеральні) є складовими туристично-рекреаційного потенціалу території, які використовуються у створенні туристичного продукту області:

– земельні ресурси. Полтавська область розташована в центральній частині України та є однією з областей України, найбільш забезпечених родючими ґрунтами (68% загальної площі займають землі середнього та високого рівнів якості), переважно чорноземами (92,7%) та сірими лісними (2,6%). Загальна площа області (станом на 2016 р.) становить 2875,0 тис. га (4,8% території України), з них 2226,5 тис. га (77,4%) – землі сільськогосподарського призначення. Суміжними областями є Чернігівська, Сумська, Харківська, Дніпропетровська, Кіровоградська, Черкаська, Київська [9];

– водні ресурси. Площа земель Полтавської області, зайнятих водними об'єктами становить 282,5 тис. га (5,0% території області), а річкова сітка включає одну велику річку (Дніпро) протяжністю в межах області 145 км, вісім середніх річок (Мерло, Псел, Сула, Ворскла, Оржиця, Хорол, Оріль, Удай) загальною протяжністю 1360 км, 137 малих річок протяжністю 3596 км та 1637 струмків і водостоків загальною протяжністю 7905 км. Область омивають два Дніпровські водосховища – Кременчуцьке та Дніпродзержинське, також на території області створено 69 малих водосховищ (6469,5 га), 2679 ставків (19646 га), 124 озера (676 га);

– кліматичні ресурси. Область розташована в помірно континентальному кліматі, який характеризується достатньою кількістю тепла й вологи. Велика кількість лісів і лісовкритих площ – 283,8 га (9,9% території) сприяє розвитку кліматичних курортів лісової зони (Гадяч, Миргород, Велика Багачка);

– біологічні ресурси. Станом на 01.01.2016 природно-заповідна мережа Полтавської області складала 384 території й об'єкти загальною площею 142020,358 га (4,94% території області), вона включає природні національні парки «Нижньосульський» і «Пирятинський» (загальною площею 30,7 тис. га), заказники загальнодержавного (20) та місцевого значення (155), ботанічний сад, пам'ятки природи, дендрологічний парк і шість парків – пам'яток садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення (загальною площею 51079,02 га), чотири регіональні ландшафтні парки (53028,3 га), 355 об'єктів і територій природно-заповідної мережі місцевого значення (90941,369 га). В області налічується й близько 829 видів представників тваринного світу та 20 тис. видів рослин;

– мінеральні ресурси. У Миргородському, Великобагачанському, Полтавському, Кременчуцькому, Шишацькому, Семенівському, Новосанжарському й Хорольському районах області виявлено близько 20 джерел мінеральних вод, які за хімічним складом вважаються хлоридно-натрієвими та гідрокарбонатно-хлоридно-натрієвими водами, які мають низький рівень мінералізації, тобто вони придатні для використання з лікувальною метою [10]. Торфові пелоїди (лікувальні грязі) родовища «Семеренки» (с. Семеренка Миргородського району) активно використовують ПрАТ «Миргородкурорт» і санаторій «Сосновий бір».

2. Культурно-історичні туристичні ресурси (пам'ятки археології, історії, архітектури, містобудування, мистецтва, етнографії). Особливого значення для розвитку туризму в регіоні набули екскурсійні об'єкти, а саме: музеї, історико-культурні заповідники області. Характеристику найбільш визначних державних музеїв та історико-культурних заповідників Полтавської області наведено в табл. 1.

**Таблиця 1**

**Характеристика найбільш визначних державних музеїв та історико-культурних заповідників Полтавської області [власна розробка автора]**

Назва	Характеристика
Національний музей-заповідник М. В. Гоголя	Комплекс архітектурних і природно-ландшафтних об'єктів, у якому розташовано батьківську садибу письменника. Музей є частиною туристично-рекреаційного кластера «Гоголівські місця на Полтавщині» та входить до Всеукраїнського туристичного маршруту «Гоголівські місця в Україні».
Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішні	Діяльність закладу спрямована на вивчення і популяризацію українського гончарного мистецтва. Селище Опішня є культурно-освітнім осередком гончарства в Україні.
Полтавський краєзнавчий музей	Налічує понад 300 тис. експонатів історичної та культурної спадщини Полтавщини.
Полтавський музей авіації і космонавтики імені Юрія Кондратюка	Являє собою зібрання експонатів, що стосуються авіаційної та ракетно-космічної тематики. Будівлю музею внесено до Списку пам'яток архітектури національного значення.

*Продовження таблиці 1*

Державний історико-культурний заповідник «Поле Полтавської битви»	Музей являє собою науковий, історико-культурний центр з вивчення історії України. Цей заповідник єдиний в Україні, що входить до Міжнародної організації військово-історичних музеїв під егідою ЮНЕСКО та включений до всесвітнього туристичного маршруту.
Полтавський художній музей (Галерея мистецтв) ім. Миколи Ярошенка.	Державний музей, у якому зібрані твори вітчизняного і зарубіжного мистецтва, а також колекція етнографічних виставкових матеріалів.
Полтавський літературно-меморіальний музей І. П. Котляревського	Експозиційні матеріали музею відображають життя та творчість письменника.
Музей-садиба Івана Котляревського	Меморіальний комплекс, де відображено помешкання й побут письменника. Працівники музею проводять сюжетно-тематичні екскурсії (театралізована вистава) «У гостях на Івановій горі».
Полтавський літературно-меморіальний музей В.Г. Короленка	Експозиційні матеріали налічують понад 10 тис. експонатів, що стосуються життя та творчості письменника.
Полтавський літературно-меморіальний музей Панаса Мирного	Садиба-музей, виставкова експозиція, яка відображає побут і творчість видатного літературного митця.
Історико-культурний заповідник «Більськ»	Комплекс присвячений пам'яткам скіфської культури.
Великосорочинський літературно-меморіальний музей М.В. Гоголя	Музей знаходиться в будівлі, де народився М.В. Гоголь, та налічує експозицію з більше ніж 4 тис. експонатів (особистих речей письменника, рукописів тощо).
Полтавський музей рушника	Унікальність музею полягає в тому, що його було створено на громадських засадах, а кожний з понад 500 експонатів було зібрано жителями селища Степне.
Гадяцький літературний музей родини Драгоманових	У музеї нараховується близько 170 експонатів.
Березоворудський народний історико-краєзнавчий музей	У музеї зібрано близько 5000 експонатів. Доповненням до нього є пам'ятка садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення з палацовим комплексом та європейською пірамідою-каплицею (XVIII ст.).

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що на території Полтавської області є достатня кількість музеїв й історико-культурних заповідників, це сприятиме розвитку екскурсійної справи та пізнавального туризму в цілому й інших видів туризму як у місті, так і в сільській місцевості.

3. Матеріально-туристичні ресурси: заклади розміщення й оздоровлення (готелі та інші місця для тимчасового проживання, санаторно-курортні й оздоровчі заклади, садиби зеленого туризму).

Важливе та позитивне значення для розвитку туризму в Полтавській області має наявність широкої мережі закладів розміщення й оздоровлення. Варто зазначити, що до 2004 р. усі колективні засоби розміщення України мали змогу функціонувати тільки за наявності ліцензії на провадження господарської діяльності з організації іноземного, внутрішнього, зарубіжного туризму та екскурсійного обслуговування. На сьогодні для власників готелів й аналогічних до них закладів не існує обмеження щодо організації ними готельної діяльності, однак вони повинні бути зареєстровані як юридичні особи (підприємства будь-якої організаційно-правової форми та форми власності) [11]. Проте в нашій країні існують випадки розподілу окремих засобів розміщення на частини між різними власниками, які є приватними підприємцями, однак звітності щодо провадження готельної діяльності за формою № 1-готель не надають, контролювати обсяги їх послуг із погляду розвитку індустрії гостинності неможливо. На сьогоднішній день у Полтавській області 105 готелів та аналогічних засобів розміщення і 34 спеціалізовані засоби розміщення загальною кількістю місць 3648 і 6406 відповідно [11]. Проте варто зауважити, що в індустрії гостинності Полтавського регіону негативним аспектом є невідповідність переважної більшості закладів розміщення міжнародним стандартам, а саме: застаріла матеріально-технічна база, яку потрібно модернізувати та реконструювати, а також низька якість обслуговування клієнтів.

Важливою складовою розвитку туризму є санаторно-курортна сфера. У табл. 2 виконано аналіз основних характеристик санаторно-курортних закладів Полтавської області.

Таблиця 2

## Аналіз основних характеристик санаторно-курортних закладів Полтавської області станом на 01.01.2016 р. (систематизовано автором на основі роботи [12, 13])

Район	Назва закладу	Кількість місць
Великобагачанський	ТОВ Санаторій «Псел»	170
Зіньківський	ТОВ Санаторій «Сосновий бір»	200
Кременчуцький	Санаторій-профілакторій АТ «Укртатнафта» «Івушка»	100
	Санаторій-профілакторій холдингової компанії «АвтоКрАЗ»	50
Миргородський	Медичний реабілітаційний центр МВС України «Миргород»	160
	Миргородський спеціалізований санаторій «Слава»	415
	ПрАТ лікувально-оздоровчих закладів «Миргородкурорт»	1757
	Санаторій «Березовий гай»	530
	Санаторій «Миргород»	426
	Санаторій «Полтава»	443
	Санаторій «Райдужний»	75
	Санаторій «Хорол»	358
Новосанжарський	Санаторій ім. М.В. Гоголя	280
	Медичний центр внутрішніх військ МВС України «Нові Санжари»	230
Полтавський	Новосанжарський санаторій-профілакторій «Антей»	240
	Санаторій-профілакторій Полтавського інституту післядипломної освіти педагогічних працівників	50
	Санаторій-профілакторій Полтавського національного педагогічного університету	50
	Санаторій-профілакторій Полтавського національного технічного університету	50
	Санаторій-профілакторій Полтавської державної аграрної академії	75

Хоча більшість санаторно-курортних закладів Полтавської області активно займаються модернізацією матеріально-технічної бази та її розвитком, упровадженням нових послуг тощо, однак у цьому напрямі все-таки існує низка проблем. По-перше, значну кількість санаторіїв було побудовано за радянських часів, звісно, їх потрібно не тільки модернізувати, але й знаходити нові підходи до надання лікувальних послуг; по-друге, загалом відомо, що нині практикується поселення туристів у приватному секторі, вони потім на платній основі користуються окремими послугами, та статистика стосовно цього часто не ведеться; по-третє, в закладах не ведеться електронний реєстр усіх послуг, що сприяє «тінізації» окремих аспектів підприємницької діяльності. І останній, не менш важливий фактор, що негативно впливає на темпи послуг цього сектора, – це соціально-економічне становище жителів України, яке останнім часом погіршується.

Отже, ми поділяємо думку Т. Ю. Коваленко [13] стосовно того, що мережа багатьох відомчих, профспілкових і комунальних санаторно-курортних закладів стабільно скорочується. Також невідомо стримує розвиток вітчизняної санаторно-курортної галузі непривабливий імідж санаторно-курортних регіонів України для закордонних туристів, відсутність ефективної інформаційно-рекламної діяльності щодо санаторно-курортних можливостей держави, низький розвиток санаторно-курортної інфраструктури, низький рівень якості послуг, обслуговування та сервісу, завищена вартість на пропоновані послуги, що впливає на скорочення попиту, різновідомче підпорядкування та відсутність дієвої підтримки санаторно-курортної галузі з боку держави, дефіцит інвестиційних ресурсів, корупція та шахрайство у сфері управління санаторно-курортними закладами [14].

У складних соціально-економічних умовах, спровокованих впливом світової фінансової кризи, котра негативно впливає на діяльність санаторно-курортних закладів, актуального значення набуває пошук нових напрямів підвищення процесу ефективності управління, серед яких деякими позитивними тенденціями характеризується застосування акціонування, тобто приватизація санаторіїв та інших оздоровчих закладів трудовими колективами, іншим приватними особами, підприємствами тощо. Прикладом ефективного акціонування в Полтавській області є ПрАТ «Миргородкурорт» [15]. Слід також відзначити, що поряд із санаторно-курортними закладами на Полтавщині останнім часом активно розвивається зелений туризм, який стає важливою частиною дозвільної програми туристів у цьому регіоні (табл. 3).

Садиби зеленого туризму Полтавської області по районах станом на 01.01.2016  
(систематизовано автором на основі роботи [16])

Район	Кількість	Назва туристичного об'єкта
Великобагачанський	5	Агрооселя сільського зеленого туризму; садиба зеленого туризму «Едем»; відпочинковий комплекс «Козацький стан»; приватна садиба зеленого туризму «У Оксани»; садиба зеленого туризму (приватна оселя)
Гадяцький	2	Оселя зеленого туризму «Гостинна садиба» Садиба зеленого туризму
Глобинський	1	Садиба зеленого туризму
Диканський	18	Гостинна садиба «Біла хата»; заїжджий двір «Хутір поблизу Диканьки»; садиба «Рушничок»; Садиба «У Миколи над яром»; туристичний етнокультурний центр «Весела садиба» та 13 садиб зеленого туризму
Зіньківський	2	Гостьовий дім «Старий хутір»; садиба зеленого туризму «У Михалича»
Козельщинський	4	Садиба зеленого туризму «Улинівські вечорниці» та 3 садиби зеленого туризму
Котелевський	3	3 садиби зеленого туризму
Кременчуцький	3	3 садиби зеленого туризму
Лохвицький	2	Садиба зеленого туризму «Під старими липами»; торгово-побутовий комплекс «Нектар»
Лубенський	5	5 садиб зеленого туризму
Миргородський	16	Готель-хутір «Гоголь»; громадська організація з підтримки ініціатив жінок села «Гордіївна»; музей української садиби «Світлана»; садиба зеленого туризму «Зозуліні Вечорниці»; садиба зеленого туризму; приватна оселя «У Ганни Василівни» та 10 садиб зеленого туризму
Новосанжарський	4	Готельно-розважальний комплекс «Гостинний двір»; зелена садиба «Над Ворсклою»; зелена садиба «Тетянин Гай»; садиба зеленого туризму
Пирятинський	2	Садиба зеленого туризму «До Марини в гості»; садиба зеленого туризму
Полтавський	7	Агрооселя, міні-готель «У Віри»; садиба зеленого туризму «Русский пар»; 5 садиб зеленого туризму (приватних осель)
Шишацький	1	Садиба зеленого туризму
Усього		75

Нині на території області нараховується близько 75 садиб зеленого туризму, які також можна зарахувати до матеріально-туристичних ресурсів. Аналізуючи сучасний стан розвитку сільського (зеленого) туризму в Полтавській області, можемо визначити наявність великої кількості осередків, де туристична діяльність зорієнтована на освітньо-пізнавальний, активний відпочинок у сільській місцевості без заподіяння шкоди екосистемі території (Миргородський, Диканський, Полтавський, Лубенський, Великобагачанський райони Полтавської області) [16]. Потенційні можливості розвитку зеленого туризму в Полтавській області сприятимуть виникненню нових видів (напрямів) внутрішнього туризму, таких як природознавчий, кінний (Чутівський кінний завод – кінні туристичні маршрути), водний, історико-етнографічний, вело- та фольклоризм і ін.

4. Етнотуристичні ресурси – фестивалі, народні свята, фольклорні, традиційні обрядові особливості регіону. До основних осередків етнічного туризму в Полтавській області належать с. Більськ (археологічна територія скіфського городища VI – III століття до н. е.); с. Степне (Полтавський музей рушника); с. Великі Сорочинці (Національний Сорочинський ярмарок); с. Гоголево та с. Диканька (Гоголівські місця на Полтавщині); м. Полтава, м. Гадяч, м. Лубни, смт Велика Багачка (козацькі полкові міста, пам'ятки козацької доби); с. Великі Будища (Музей

українського весілля). Варто відзначити, що щороку на Полтавщині проводиться близько 50 фестивалів, свят, конкурсів, ярмарків.

5. Сакральні туристичні ресурси – релігійно-культові комплекси та споруди, духовні центри. Нині досить великої популярності набуває релігійний туризм, який передбачає ознайомлення туристів з історико-культурними особливостями культових споруд (монастирі та церкви), пам'ятками архітектури державного та місцевого значення, що значно розширює можливості розвитку напрямів туристичної діяльності на Полтавщині. Основними туристичними об'єктами Полтавської області є діючі православні монастирі (Мгарський Спасо-Преображенський, Полтавський Хрестовоздвиженський, Різдва Богородиці) та церкви (Миколаївська, Спасо-Преображенська, Спаська, Різдва Богородиці, Троїцька, Сампсоніївська, Свято-Макаріївська), а також Свято-Успенський собор.

6. Культурно-дозвілєві туристичні ресурси представлені закладами масового дозвілля туристів, такими як кінотеатри, театри, нічні клуби, розважальні центри, бібліотеки тощо. Також до цього виду ресурсів доцільно додати фестивальні (подієві) ресурси – фестивалі, народні свята та конкурси.

Слід зазначити, що переважну частину інфраструктурних об'єктів закладів масового дозвілля, таких як бібліотеки, клубні заклади, демонстратори фільмів, Полтавської області потрібно ремонтувати [17, 18], оновлювати матеріально-технічну базу, оскільки переважна їх більшість перебуває в аварійному стані, їх кількість поступово зменшується. Важливу роль у розвитку туристичної інфраструктури відіграють музеї, які сприяють передачі культурно-історичної спадщини та формуванню свідомості населення. Щорічно збільшується загальна кількість музеїв. Варто також зазначити, що більшість їх підпорядковано місцевим органам влади, внаслідок чого відбувається недофінансування, тобто бракує коштів на розвиток й утримання експозиційного матеріалу. Для розвитку туристичної діяльності неабияке значення мають театри та концертні організації, кількість яких у Полтавській області протягом аналізованого періоду є сталою, проте для культурно-соціального розвитку області існує значна потреба в їх збільшенні.

Основними джерелами фінансування закладів культури та масового дозвілля є: кошти державного й місцевих бюджетів; кошти, що надходять від господарської діяльності; надання платних послуг бюджетними установами; гранти, благодійні внески, добровільні пожертвування фізичних і юридичних осіб, у тому числі іноземних; інші не заборонені законодавством джерела [17]. Проте, враховуючи результати виконаного аналізу, погоджуємося з тим, що основні об'єкти інфраструктури культури потрібно привести в належний стан і адаптувати до потреб споживачів, активно залучати позабюджетні кошти на підтримку діючих та побудову нових інфраструктурних об'єктів культури.

До культурно-дозвілєвих ресурсів також належать спортивні споруди, необхідні для розвитку спортивного туризму та розширення туристичної інфраструктури Полтавського регіону в цілому. На утримання цих спортивних об'єктів потрібні значні фінансові ресурси [18]. На сьогодні існує багато спортивних об'єктів, які є дотаційними і вважаються збитковими, тому проблеми окупності й ефективної діяльності стосуються як приватних, так і державних та комунальних споруд. Із погляду бізнесу й прибутковості, серед об'єктів зустрічаються переважно приватні. Серед основних причин їх неефективної експлуатації є такі: більшість із них капітально не ремонтувалися ще з радянських часів і мають застаріле планування, що не відповідає сучасним стандартам та вимогам споживачів, характеризуються низьким рівнем комфортабельності для відвідувачів, тому в більшості випадків ці спортивні об'єкти розглядаються не як прибуткові бізнес-одиниці, а як «баласт» для основної підприємницької діяльності. Отже, чим менший рівень експлуатації цих споруд, тим менший рівень їх прибутковості, відповідно зростає обсяг фінансування на утримання цих об'єктів. Проте, якщо не вкладати інвестиції в обладнання та реконструкцію, неможливо налагодити ефективну діяльність спортивних об'єктів.

Спираючись на проведений аналіз туристично-рекреаційних ресурсів Полтавської області, виокремимо ті види туризму, які характерні для області та мають значні перспективи розвитку: лікувально-оздоровчий туризм (наявність широкої мережі санаторно-курортних закладів і бальнеологічних ресурсів), культурно-пізнавальний (екскурсійний) туризм, сільський (зелений) туризм, релігійний (культовий) туризм, етнічний туризм, подієвий (фестивальний) туризм і діловий (навчальний) (рис. 2).

Проте з огляду на забезпеченість області туристично-рекреаційними ресурсами, на нашу думку, доцільно акцентувати увагу саме на спільному розвитку лікувально-оздоровчого та сільського (зеленого) туризму, що дозволить посилити їх конкурентні переваги. Зокрема, м. Миргород тяжіє до туристичної дестинації, де чітко можна виокремити лікувально-оздоровчий туризм і сільський (зелений) туризм, останній користується особливим попитом серед туристів під час проведення Національного Сорочинського ярмарку. Також варто зазначити, що серед осіб, які прибувають на

оздоровлення до санаторно-курортних закладів Миргорода, особливої популярності набувають послуги з організації сільського (зеленого) туризму.

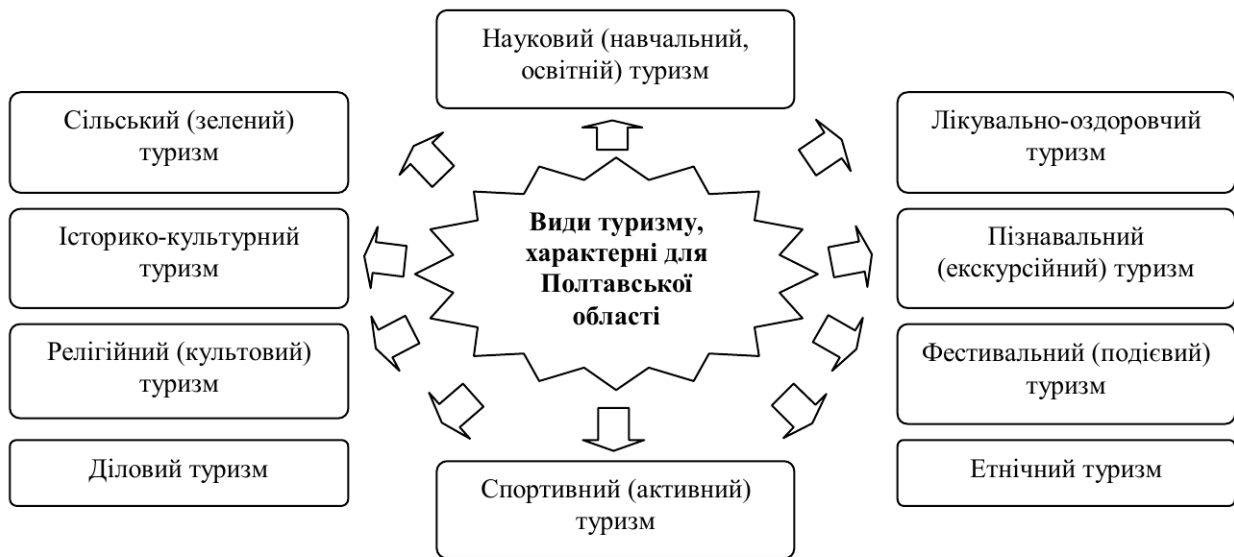


Рис. 2. Основні види туризму, характерні для Полтавського регіону [систематизовано автором]

Також до туристичної дестинації тяжіє й Полтава, де туристи можуть під час ділових зустрічей, конференцій скористатися послугами зелених садиб, оздоровлення та відпочинку. Такий підхід дозволить не тільки поліпшити соціально-економічні показники регіону, але й сприятиме збереженню традицій, звичаїв, етнокультурних особливостей побуту українського народу.

**Висновки.** Підсумовуючи вищесказане, можна стверджувати, що туризм як суспільно необхідна господарська система та особливий вид діяльності має ряд вимог до ресурсного забезпечення, що обумовлено процесом обслуговування туристів, їх вимог до туристичного продукту. Спираючись на проведений аналіз, було визначено, що розширення асортименту туристичних послуг Полтавського регіону вимагає інтенсивного пошуку у створенні якісно нових та цікавих туристичних пропозицій з використанням наявних природних (земельних, водних, кліматичних, біологічних, мінеральних), культурно-історичних, матеріальних, сакральних, культурно-дозвіллевих та етнотуристичних ресурсів, що сприятиме активізації найбільш популярних видів туризму в регіоні. Тому дослідження питань туристично-рекреаційних ресурсів Полтавського регіону є досить актуальним і потребує подальшого вивчення та розвитку, що буде метою наступних наукових досліджень.

#### ЛІТЕРАТУРА:

1. Jay Kandampully. The impact of demand fluctuation on the quality of service: a tourism industry example. – *Managing Service Quality. – An International Journal.* – 2000. – Vol. 10 Iss: 1. – P.10 – 19.
2. Michael J. Enright, James Newton. Tourism destination competitiveness: a quantitative approach / Michael J. Enright, James Newton // *Tourism Management*, Volume 25, Issue 6, December 2004. – P. 777 – 788.
3. Borges M., Eusébio C. and Carvalho N. (2014). Governance for sustainable tourism: A review and directions for future research // *European Journal of Tourism Research* 7. – P. 45 – 56.
4. Buhalis D. (2000). Marketing the competitive destination of the future // *Tourism management*, 21. – P. 97 – 116.
5. Buhalis D. & Amaranggana A. (2014). Smart tourism destinations. In Z. Xiang & I. Tussyadiah (Eds.), *Information and communication technologies in tourism 2014.* – P. 553 – 564.
6. Egger R. (2013). The impact of near field communication on tourism // *Journal of Hospitality and Tourism Technology*, IV(2). – P. 119 – 133.
7. Gretzel, U. (2011). Intelligent systems in tourism: A social science perspective // *Annals of Tourism Research*, 38(3). – P. 757 – 779.
8. Steven Pike Tourism destination branding complexity // *Journal of Product & Brand Management.* – 2005. – Vol. 14 Iss: 4. – P. 258 – 259.
9. Офіційний сайт Головного управління статистики в Полтавській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pl.ukrstat.gov.ua/>. – Заголовок з екрану.
10. Полтавська область: природа, населення, господарство. Географічний та історико-економічний нарис / за ред. К.О. Маца. – Полтава: Полтавський літератор, 1998. – 336 с.
11. Закон України «Про туризм» від 15 вересня 1995 р. // Урядовий кур'єр. – 1995. – 16 листопада.

12. Офіційний сайт управління з питань туризму і курортів Департаменту інфраструктури та туризму ПОДА [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://poltava-tour.gov.ua/>. – Заголовок з екрану.

13. Коваленко Т.Ю. Фінансові механізми управління у сфері санаторно-курортного забезпечення дітей / Т. Ю. Коваленко // Теорія та практика державного управління. – 2014. – Вип. 2 (45). – С. 104 – 111.

14. Ткаченко Т. Особливості управління закладами санаторно-курортної сфери / Т. Ткаченко, С. Костін // Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини. – 2008. – Вип. 24. – С. 121 – 127.

15. Офіційний сайт ПрАТ «Миргородкурорт» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mirgorodkurort.com.ua/>. – Заголовок з екрану.

16. Зелений туризм на Полтавщині: де і як відпочити дешево. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kolo.poltava.ua/novini-poltava/zelenii-turizm-na-poltavschini.html>. – Заголовок з екрану.

17. Кінаш І. П. Особливості розвитку інфраструктури культури України : аналітичний аспект / І.П. Кінаш // Проблеми економіки. – 2013. – №1. – С. 316 – 320.

18. Борисова О. Як культурно утримувати заклад культури / О. Борисова // Вісник бюджетної організації. – 2012. – № 7. – С. 25 – 26.

UDC 338.48

**Viktoriia Makhovka**, Ph.D., senior lecturer. Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University.

**Prospects of development of tourist-recreational potential of the Poltava region.** The purpose of the article is to study the prospects for the development of the tourist and recreational potential of the Poltava region. We should note that under the tourist-recreational resources is understood the totality of objects of natural, natural-anthropogenic, social origin used for tourism and recreation and affect the territorial organization of tourist activities.

The main tourist and recreational resources are considered in the article: natural (land, water, climatic, biological, mineral), cultural-historical, material, sacred, cultural-recreational and ethno-tourism. Their current state and possibilities of use in the development of the tourist product of the region are analyzed. The role of the regional rosette reservoir is identified and analyzed as an important source of information on the quar territorial-recreational complex. It is determined that the available tourist resources and recreational opportunities of the region form its tourism specialization.

As a result of our research, it was determined that promising types of tourism, which have significant prospects for the development of health tourism (the availability of a wide network of spa facilities and spa facilities), cultural tourism, Ethnic tourism, event (festival) tourism and business (educational).

Prospects for further research in this area are the identification of potential opportunities for the formation of new competitive advantages of a regional tourist product. Effective use of the existing tourist and recreational potential of the Poltava region will contribute to the growth of tourism development prospects among other regions of Ukraine.

**Keywords:** tourism, tourist and recreational resources, region, potential, types of tourism.

УДК 338.48

**Маховка Вікторія Михайлівна**, кандидат економічних наук, старший викладач. Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка. **Перспективи розвитку туристично-рекреаційного потенціалу Полтавської області.** Розглянуто основні туристично-рекреаційні ресурси: природні, культурно-історичні, матеріальні, сакральні, культурно-дозвіллієві та етнотуристичні. Проаналізовано їх сучасний стан і можливості використання в процесі розвитку туристичного продукту регіону. З'ясовано, що проведений аналіз туристично-рекреаційних ресурсів Полтавської області сприятиме розвитку туристичної інфраструктури, розширенню туристичного бізнесу і поліпшенню рівня обслуговування. Визначено перспективні для Полтавщини види туризму. На підставі зазначених фактів зроблено висновок про те, що Полтавський регіон можна вважати одним з найперспективніших з точки зору туризму в Україні.

**Ключові слова:** туризм, туристично-рекреаційні ресурси, регіон, потенціал, види туризму.

УДК 338.48

**Маховка Вікторія Михайлівна**, кандидат економічних наук, старший преподаватель. Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка. **Перспективы развития туристическо-рекреационного потенциала Полтавской области.** Рассмотрены основные туристическо-рекреационные ресурсы: природные, культурно-исторические, материальные, сакральные, культурно-досуговые и этнотуристические. Проанализированы их современное состояние и возможности использования в процессе развития туристического продукта региона. Выяснено, что проведённый анализ туристическо-рекреационных ресурсов Полтавской области будет способствовать развитию туристической инфраструктуры, расширению туристического бизнеса и улучшению уровня обслуживания. Определены перспективные для Полтавщины виды туризма. На основании указанных фактов сделан вывод о том, что Полтавский регион можно считать одним из самых перспективных с точки зрения туризма в Украине.

**Ключевые слова:** туризм, туристическо-рекреационные ресурсы, регион, потенциал, виды туризма.